

ВАСИЛ РАЙКОВ
ГОЛЕМИТЕ ДЕЦА НА
ЖИВОТА

chitanka.info

Май остави поялника на стойката и се изправи. Беше трудно да се работи сред паяжината на тънките проводници. А поправката ставаше в най-закътания край на шасито.

Май запали цигара и се обърна към жена си. Тя лежеше на дивана край прозореца и четеше някаква книга. Имаше нещо особено привлекателно в дребното ѝ лице с предизвикателно вдигнато нагоре носле. Кафявите ѝ очи гледаха живо, окръжени от тъмния блясък на гъстите кестеняви коси. Беше не толкова красива, колкото миловидна.

— Започваме ли, Кристи?

Тя остави книгата, изправи се и отиде мълчаливо до статива, на който бе завързана с тънък конец една пчела.

— Готова съм!

— Хайде тогава — каза той и се обърна към апарата.

Младата жена започна да дразни пчелата с една сламка, като я гладеше леко по коремчето и побутваше внимателно главата и крачката ѝ. А Май въртеше копчето за настройка с упоритост, за която неговите колеги често казваха: „След двучасово чакане всяко магаре би му сторило път!“ Той въртеше копчето, а сините му очи, зачервени от продължително безсъние, не се отместваха от сигналната лампа.

Изведнъж апаратът започна да пращи и до ушите му достигна нещо съвсем прилично на човешки говор: „... захване с нещо сериозно?“ Ръката му замръзна в това положение, но беше закъснял — думите се стопиха като пара на въздуха. Лампата мигна и угасна в същия миг.

Май гледаше смаян апарата. После започна да върти копчето за настройка в обратна посока, този път съвсем бавно. Скоро зеленикавата светлинка се появи отново в „окото“ на приемника и в ушите му нахлу пак човешкият говор: „... ще се съсипе. Не се работи така... Не, де! Какво си се разбесняла? Я си кротувай на мястото!“

Май се извърна така рязко, че столът остави драскотина на излъскания паркет. Жена му продължаваше да дразни нещастната пчела. Той стоеше като изтукан. Кристина обърна лице към него, като че искаше да го попита за нещо. Гледаха се дълго, много дълго, без да промълвят нито дума. Сетне в ушите на Май прозвуча пак говорът, заглушен от мекото прашене на апарата: „Горкият! Заприличал е на болник. С тия черни сенки под очите, с това изпито лице... Боже мой, ще се съсипе тоя човек. Но как...“

Май скочи от стола и закри из стаята, като я огледа с безумен поглед. И тогава осъзна, че гласът беше изчезнал вече. Да, не се чуваше. Ослуша се внимателно, сякаш се стараеше да долови нещо извън границите на човешкия слух. Нищо! Едва сега осъзна и друго: всъщност „гласът“ съвсем не приличаше на глас. Нямахме запазен спомен за тембър и сила, за определена топлина на гласа. Ако не беше пращането на апарата щеше лесно да реши, че това бяха негови мисли, а не чужд глас... Негови мисли?... Но той не беше мислил за никого в момента! Не беше мислил въобще нищо, само наблюдаваше...

— Май, какво има? — гласът на жена му издаваше силната ѝ тревога. — Лошо ли ти е? Изглеждаш ужасно приbleднъл.

Уплахата ѝ го върна бързо към действителността.

— Няма ми нищо, Кристи. Уверявам те. Малко съм поизморен.

— Знам го твоето „поизморен“! Хайде, стига работа за днес! Обличай се да отидем на разходка!

— Какво? Да, да, ще отидем. Само да опитаме още веднъж, а? Нека, Кристи!

— Ти си непоправим, Май — каза тя. — Добре, но веднага след това излизаме, чу ли?

Той се запъти с широки крачки към апарата. Направи му впечатление, че щом се приближи, сигналната лампичка светна. И веднага в ушите му нахлу познатото заглушено пращане. Но то... то сякаш не беше в ушите му. Като че ли това бръмчене се разнасяше някъде под черепа му, в самия му мозък. А след миг нещо сякаш сграбчи съзнанието му, парализира неговата воля и в ума му започнаха да се редят мисли, чужди мисли: „Не! Ще се наложи, та каквото ще да стане! Днес ще излезем. Този път няма да отстъпя!“

Май се извърна и погледна смаян жена си. Тя нямаше вид на човек, който е говорил току-що. Кристина също го загледа втренчено, изплашена не на шега от безумния огън в очите му.

— Какво ти стана, Май, съвземи се!

Той едва успя да промълви с разтреперан глас:

— Кристи, помисли си нещо! Съвсем малко, само едно изречение.

Вълнението му ѝ се предаде в същия миг. Тя стоя дълго като хипнотизирана, неспособна дори да мисли. Сетне погледът ѝ се проясни и тя отпусна уморено ръце. А в главата на Май нахлу

приглушеният пукот и той чу тайнствения вътрешен глас да казва: „Ти си непоправимо магаре, мили. Изкара ми ума.“

Лицето на Май светна. От очите му бликна ярката светлина на триумфа. Той се изправи, вдигна тържествено ръка като някакъв древен бог и каза отчетливо:

— Ти си непоправимо магаре, мили. Изкара ми ума.

Кристина се стъписа. Лицето ѝ издаваше силен страх — първобитния човешки страх пред необяснимото. Но той отиде при нея и я прегърна.

— Не се плаши! Няма нищо лошо. Ще ти обясня, чуваш ли, всичко ще ти обясня... Стана нещо невероятно, Кристи. Аз мога да чувам чуждите мисли. По-точно, мога да си ги мисля. Даже никога не съм мечтал за подобно нещо, толкова фантастично звучи. Едва сега започвам да си го обяснявам и аз.

Тя стоеше пред него объркана и няма. Гледаше го така, сякаш го виждам за първи път.

— Слушай, Кристи, целта ми беше да конструирам толкова чувствителна апаратура, че да регистрирам с нея биотоковете и на най-малките насекоми. Проблемът интересува еднакво биолозите и физиците. Един такъв уред може да изясни начина на общуване между насекомите, които винаги са ни изглеждали глухонеме. Според мен е напълно правдоподобно пчелите да се разбират помежду си на базата на електромагнитните вълни. Нали трябва някак да се обясни колективният им труд! Или, да речем, трудът на мравките...

— Нищо не мога да разбера — обърка се напълно младата жена. — Та твоят приемник не е толкова чувствителен, щом не можа да регистрира биотоковете на пчелата! Как успя да доловиш с него мислите ми? Не ти ли се струва, че всичко се дължи на умората и на нервите?

— В никакъв случай. Обяснението е съвсем другаде. Все пак приемникът е много чувствителен, въпреки привидния неуспех. Но, без да искам, аз попаднах на друго нещо. Понеже усилвателят е свръхмощен, той успя дотолкова да увеличи незначителния интензитет на електромагнитното поле на мозъка ти, че аз улових неговото излъчване. И започнах да мисля с твоите мисли, един вид в резонанс с тебе. Разбираш ли, като по индукция. Всичко друго са технически подробности. Малко по-специална е разложената скала на приемника,

защото с нея предвиждах да улавям вълни с нищожно малка дължина. Но не знаех, че от този порядък са и електромагнитните вълни на мисленето. Така че чудото се състоеше само в настройката и затова тя бе толкова трудна. Ако обаче ти седеше на моето място и настройваше апаратурата съобразно твоята мисловна вълна, ти щеше да схванеш тогава моите мисли, а не аз твоите. Това е всичко.

— Жалко — въздъхна Кристина, — толкова труд отиде на вятъра. Прилича ми на приказката за рибаря, който събирал само черните камъчета от брега за броеница. А другите, които лъщели като късчета стъкло, оставял, понеже не били черни.

— Кристи, нима не разбираш наистина, че съм събрал само бисерите от морския бряг! Всичко е толкова хубаво и невероятно, че не може да се проумее наведнъж. Това откритие ще промени напълно живота на нашата нещастна планета. Представяш ли си — изведнъж хората престават да лъжат. Без изключение. Нали всички могат да си четат мислите? Келнерът не греши вече в сметките. Радиотехникът не лъже, че е сменил три лампи вместо една в телевизора. Бакалинът престава да слага гликоза в пчелния мед. Жената не отива толкова често на зъболекар или на разходка с приятелки. Съпругът престава да ходи на лов, от който никога не донася дивеч. Разбираш ли, Кристи?

Тя само погали ръката му и кимна утвърдително. Не можеше да каже нищо повече. А Май продължаваше да говори със същия, малко унесен глас, сякаш виждаше всичко с очите си...

— Човешкият прогрес ще достигне небивал възход. На международните конгреси учените няма да докладват предпазливо само някои резултати от изследванията си, а да крият внимателно опитната постановка и реактивите. Понятието тайна ще изчезне. Ще се осъществи най-сетне мечтата за единни научни институти, в които ще обменят опит и знания най-големите учени. Това ще тласне науката с гигантски крачки напред. Та нима мъничката фабрика може да съперничи на големите индустриални обединения? И ето ги мечтите на хората, облечени в плът и кръв. Космосът ще сложи оръжие...

— Стига вече! — каза Кристина. — Я слез за малко от небето и ела с мен! — Тя го поведе като малко дете към гардероба. — След няколко минути да си готов за излизане, чу ли? Тия неща можеш да ми разкажеш и в парка.

— Слушам! — каза със същия тон Май и застана мирно.

Кристина го погледна ласкаво. Дребничкото ѝ лице беше напрегнато от едва сдържано вълнение и на него някак комично стърчеше сега малкото ѝ носле. Тя побърза да отиде в другата стая, защото можеше всеки миг да заплаче...

Една хубава сутрин, около два месеца по-късно, Май се сбогува с жена си и излезе. Изглеждаше спокоен и замислен, но сърцето му тръпнеше от вълнение. Едва сега, когато наближи часът за предстоящата визита, в главата му нахлуха пак старите съмнения. Дали ще успее? Беше премислил хубаво целия план, но все пак?...

Техническата подготовка не му отне много време. Сега чудодейното апаратче лежеше удобно разположено в една красива кутийка, малко по-голяма от пакет цигари. А допълнителните опити бяха обяснили напълно неговото действие.

Май се убеди, че мислите на всеки човек имат определена честота и дължина на вълната, така че приборът трябваше да се настройва за всекиго поотделно. Това го накара да разшири обсега на разложената скала и особено да подобри системата за настройване. Настройката трябваше да се извършва бързо и точно, въпреки голямата чувствителност на апарата. Промени малко и мислоразложителя — онази част, която разлага електромагнитните излъчвания на отделни мисли. Не можа да направи нищо само за далечината на действие — тя си остана от порядъка на десетина метра. Всъщност това разстояние беше напълно достатъчно.

Секретарката го посрещна сдържано, с широка служебна усмивка, която трябваше да уверява посетителите в най-топлите ѝ симпатии към тях. Беше от оня тип попрезрели жени, които с героични усилия и с много лишения успяват да поддържат фигурата си стройна. Тя го покани да седне до една масичка с куп илюстрирани списания и се вдълбочи в прекъснатото писмо.

След малко вратата на кабинета се отвори и оттам излезе широко усмихнат мъж. Май скочи припряно и след като секретарката му кимна утвърдително, прекрачи прага на онова място, където очакваше да се реши съдбата на последните му мечти.

Президентът имаше лице на бивш спортист с леко издадени скули и слабо извит орлов нос. Това впечатление се омекотяваше от спокойния поглед на сивите му очи и особено от матовия блясък на неговата посребрена коса. Изглеждаше приветлив, но изморен, като да

бе работил денонощно за благо на страната. Този вид можеше да се дължи също и на прекалена употреба на алкохолни напитки. Но една такава мисъл би звучала ужасно нелепо в спокойната и творческа атмосфера на разкошния кабинет.

В името на демокрацията президентът стана и се ръкува с него. Покани го да седне с широк жест, седна и той на свой ред, хвърли бегъл поглед към часовника на стената и зачака да чуе молбата на гостенина си. Деловият прием почти обезоръжи Май, но той успя да се овладее навреме.

— Преди всичко ви моля нашият разговор да се води само между нас — каза той и остана доволен от твърдостта на гласа си. — Искам да кажа, че моля да не бъде записван на магнетофон. Касае се за извънредно важни неща, затова държа толкова на секретността.

Президентът разтегли устните си в усмивка, въпреки че бе малко изненадан от строгите думи на непознатия млад мъж. Сетне дръпна надолу едно лостче от таблото пред себе си.

— Нямам абсолютно нищо против — каза любезно той. А Май, който беше успял да настрои апаратчето през това време, долови ясно следната мисъл: „Хитрец! Как ли ще изглежда, ако му кажа за другите два?“

— Не съм хитрец — продължи невъзмутимо Май. — Само от предпазливост. Много ви моля, все пак, изключете и другите два магнетофона.

Лицето на президента леко побледня, но външно той запази напълно спокойствие. Само някъде дълбоко в очите му проблясна уплаха и яд. След миг този рутиниран държавник изпълни мълчаливо желанието на странния посетител. Сетне лицето му отново стана уверено и изпълнено с доброжелателно превъзходство.

— Сега ще ви кажа какво помислихте за мен преди малко — каза Май. — Ще цитирам точно: „Гледай го ти! Сякаш повтаря собствените ми мисли. Не изглежда да е луд, но кой го знае? И откъде ли е научил за магнетофоните?“

Животински страх разкриви лицето на президента.

— Ще ви отговоря веднага — продължи бавно Май, като че не забелязваше нищо. — Не съм луд, а за магнетофоните зная от вас. Аз съм физик. Успях да изобретя уред, с който мога да чета чуждите

мисли. Затова съм тук сега. Имам една идея, която искам да споделя с вас.

Президентът го гледеше така, както всеки простосмъртен би гледал магьосник, превърнат в змия. Той облиза пресъхналите си устни, пое с благодарност чашата вода, която Май му подаде, и жадно я изпи. Сетне запали цигара и успя да се усмихне. Способността му да се овладява беше просто удивителна.

— Слушам ви.

Май се опита да изложи своя проект за претворяването на света сбито и ясно. Но нищо не излезе. Беше го обзело някакво чудно вдъхновение и той заговори с езика на поет. Думите сякаш сами се изплъзваха от устата му, разкриваха най-съкровените кътчета на душата му и той се събуди от своя унес едва когато завърши.

— Това е всичко — каза малко засрамен той. Не помнеше да е говорил друг път така. Некрасивото му лице сега изглеждаше даже хубаво, озарено от мекия блясък на топлите му сини очи.

— Да-а-а, всичко е чудесно. Само че, виждате ли, малко е наивно, малко...

— Глупаво — подсказа му хладно с неговата собствена мисъл Май.

— Точно така! Всъщност аз съм съгласен по принцип с вас, но не одобрявам начина ви на действие — допълни той. И на Май се удаде да присъствува на най-чудния монолог през живота си.

Президентът беше станал и сега се разхождаше из кабинета. Говореше бавно, а погледът му се рееше някъде много далеч...

— Този апарат трябва да бъде притежаван само от един човек — каза той. — Това ще му даде възможност да създаде лесно една много силна държава. Разбирате ли, най-силната държава в света!

И веднага помисли:

„Няма да е трудно. Нали никой няма вече да ме лъже? Особено министрите. Нали ще откривам всичките им заговори срещу мен? И ще ги унищожавам. Още в зародиш. А аз ще стана лесно първият човек в страната. В истинския смисъл на думата. Не като сега!“

— Славата на държавата ще се разнесе навсякъде, ще залее континентите — продължаваше президентът. — Такъв чуден апарат не е притежавал никой досега.

„С него ще узная мислите на чуждите дипломати. Ще науча военните тайни на държавите. Секретните им планове. Тайните им оръжия. Тогава лесно ще ги покоря. Всичките. До една!“

— А другите народи сами ще се присъединят към тази държава. Ще ги е страх до смърт. Ще се боят от тайнствената сила на нейния президент.

„И аз ще завладея несметни богатства. Ще стана най-могъщият. Най-страшният. Ще стана единственият господар на земята. АЗ!“

— Едва тогава може да се възцари онази висша справедливост, за която мечтаете вие — обърна се пак президентът към Май. — Светът може да се претвори, само ако всички се подчинят на една воля, на един всевластен ум, който да внесе истински ред в живота на хората.

— Грешите, ужасно грешите. Изобретението трябва да облагодетелствува всички, а не само един човек.

— Разбирам отлично подбудите ви — каза меко президентът, като да говореше на неразумния си племенник. — И ги уважавам. Но какво знаете вие за хората и за техните финансови работи? Нищо! Та всички собственици от бакалина до крупния магнат са длънопробни мошеници, безсрамни лъжци и крадци. Това е в тяхната психология. Как да ги направим изведнъж честни? Те биха полудели в същия миг, биха се почувствували ограбени. А само те ли? С истината твърде пестеливо си служат повечето чиновници, целият висш държавен апарат, дипломатическото тяло. Това поне знам отлично. И какво остава? Шепя обикновени хорица, които са честни, само защото са толкова бедни.

— Честните хора не са толкова малко. А ние ще принудим и лъжците да станат честни. Силата е в нас.

— Това е слабостта на хипотезата ви — усмихна се президентът с превъзходството на по-възрастния и по-умния от двамата. — Вие искате да претворявате света на базата на страха. А той винаги се е променял само с оръжие и с насилие.

— Този страх ще бъде нещо повече от революция в обществения живот. Всички ще се страхуват да лъжат, защото мислите им няма да са тайна за никого. Това е достатъчно, за да промени и най-отчаяния престъпник. Ако знае предварително, че ще го хванат, той няма да върши престъпления. И постепенно хората ще започнат просто по

навик да казват истината. Те ще правят това, както пият вода или дишат въздуха. Ето как виждам аз претворения свят.

Май извади носна кърпа и избърса челото си.

— Ние двамата имаме всичко: вие — власт, а аз — изобретението. От нас зависи да си осигурим място в историята на човечеството, да заслужим най-светлия паметник на човешката благодарност.

В този миг в ума на Май прозвуча предупредително: „Боже мой, какъв отчаян глупак! Но той е непоправим човеколюбец! Какво да го правя?“ Тези мисли го накараха да застане нащрек.

— Грешно се изразихте — каза отмерено президентът, за когото изглежда му бе омръзнало да спори. — Всъщност вие нямате нищо. Властта, която е всичко на този свят, е в мен. С нея мога да ви взема изобретението съвсем лесно. Но аз ви предлагам друго — предайте ми го. Цената не ме интересува. Ще ви дам всичко, което пожелаете.

— Никога! — отхвърли с достойнство предложението Май. — Аз не съм дошъл при вас да печеля пари.

— Послушайте ме, така ще бъде най-добре и за двама ни.

— Това ли е последната ви думи? — запита тихо Май и му се стори, че потъва в един безкраен мразовит облак.

— Да!

Май извади апарата от джоба си, постави го на масата и с един удар на тежката ваза го сплеска като кибритена кутийка. Кристалният съд се разби на хиляди късчета, които заблестяха като сълзи на тъмnochрвения килим.

— Сега изобретението е само тук — каза той и почука красноречиво челото си с пръст. — Сигурно ще намеря някого, който би се заинтересувал от него.

— Лъжете се, млади момко — каза някак унило президентът, все още с известно доброжелателство. — Не забравяйте, че сте в ръцете ми.

— А ако съм дал специални инструкции на жена си? — опита се да го шантажира Май. — Може би тя знае на кого да се обади, ако не се върна след определено време.

— Горкият! — каза президентът и Май разбра, че сега беше напълно откровен с него. — Няма по-лесно нещо от едно покушение над жена ви. Бандитските грабежи са нещо добре известно и никой

няма да се усъмни в съобщенията на вестниците. Как ви се струва подобна перспектива?

Май го гледаше безмълвно, застинал от ужас на мястото си. Беше разбрал, че Кристина ще бъде осъдена, ако той не се съгласи. Нямахше да я пощадят. Нямахше смисъл и да уверява, че тя не знае нищо за изобретението. Кой би му повярвал? Тогава?...

Изведнъж лицето на президента сякаш заплува в някаква белезникава мъгла и през него той съзря Кристина. Тя го чакаше да се върне с жадни и разтревожени очи. Колко нощи го бе чакала така, докато той работеше в лабораторията?... Какви радости ѝ бе създал в техния кратък съпружески живот?... Нищо! Само огорчения, тревоги и някакви далечни блянове, за които никой не можеше да предскаже дали ще се сбъднат...

— Решихте ли? — Думите на президента го сепнаха, но той не каза нищо. Като не получи отговор, домакинът продължи с напълно променен глас, в който се долавяше една почти другарска симпатия към него:

— Разберете ме, не мога да ви пусна. Бих отишъл против себе си. Вие сте по-страшен и от политическите ми противници. Вие сте опасен, защото сте учен. Големите деца на живота — това са всички учени-изобретатели! За доброто на неблагоприятното човечество вие сте готов да загинете още сега — ето кое е страшното във вас. Откъде да знам какво ще направите утре? Всичко мога да очаквам, всичко, затова си помислете добре. Ще ви дам колкото искате време. Съгласете се с мен, за ваше добро е.

— Няма какво да мисля — каза уморено Май. — Никога не бих поел такава отговорност пред хората от целия свят. — И той си спомни с мрачно задоволство, че поне не беше оставил никакви следи от изобретението в къщи. Но това не му донесе сега никакво облекчение...

Сивите очи на президента го гледаха изпитателно и в тях Май прочете присъдата си. Той затвори очи. Беше забелязал как дебелият палец на държавника натисна едно червено копче на таблото пред него. И в следния безкраен миг на очакване той си помисли с болка: „Сбогом, Кристи! Разбери ме в последния си час и ако можеш, ми прости! Сбогом, моя Кристи!“ ...

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой 9/1962 г.

Разказът е получил III награда на конкурса на списанието.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.